

Massabeweging

Jaren 90

Bestaan er algemeen geldende criteria met betrekking tot het takteren die een jong dirigent zich zal moeten eigen maken? Zeker. Maar let wel, in de artistieke chemie tussen dirigent en orkest is bewegingsprecisie slechts een onderdeel van het gecompliceerde spel en niet eens het belangrijkste.

De gewichtigste aspecten van het dirigeervak liggen in de kunstzinnige en pedagogische facetten van het beroep. En juist daarover bestaat weinig of geen literatuur. Dat is minder verwonderlijk dan het lijkt, want voor die abstracte dimensie van de professie bestaat geen ander opleidingsmodel dan de uitvoeringspraktijk zelf. En die is meedogenloos en niet-academisch tegelijk. Het gezamenlijk tot klinken brengen van een partituur is nu eenmaal niet een overzichtelijk parcours met dwingend opgelegde, laat staan algemeen geëerbiedigde gedragsregels. Orkestraal musiceren is een immens ingewikkelde collectieve handeling en daardoor een nooit precies te voorspellen massabeweging. Hoe een muzikale gedachte via lichaamstaal aan een grote - niet zelden sceptische - groep muzikanten moet worden overgebracht, blijft in het onderricht aan dirigenten daardoor grotendeels buiten beeld. De maestro zal die spekgladde weg geheel alleen moeten afleggen. Dat is zo'n vreselijke *Alleingang* dat veel aspirant-dirigenten er vroegtijdig onder bezwijken.

Daar komt nog bij dat het juiste gebaar niet noodzakelijkerwijs afkomstig hoeft te zijn van de handen. Het kan ook een bezwering zijn in de vorm van een nauwelijks waarneembare hoofdknik of een onverwachte oogopslag. Ja, bij het dirigeren kan elke vorm van lijfelijke beroering als muzikale beeldspraak dienen. Zelfs een abrupte lichamelijke verstijving heeft, onder bepaalde omstandigheden, een psychologisch effect. En in die kunst van de muzikale luchtspiegeling weten (wisten) alleen de echte maestro's hun gestiek een persoonlijke handtekening mee te geven. Zoals de dubbelhandige bijlslag van Carlo Maria Giulini, de linkse tremor van Valery Gergiev, de gebalde vuisten van Leonard Bernstein, de stramme schoolslag van Nikolaus Harnoncourt, de golvende service van Riccardo Chailly, de rechtse uppercut van Kirill Kondrasjin, de gestaalde ondergreep van Mariss Jansons en de zijwaartse lange boog van Bernard Haitink. En wat er ook gebeurt, die body language blijft ze hun leven lang bij. Zij studeren nieuwe partituren, dirigeren verschillende orkesten, worden ouder en mogelijk wijzer, maar het 'gebaar' blijft. En er is meer goed nieuws. Goede dirigenten worden nog betere dirigenten naarmate hun leeftijd vordert. Geloof het of niet, ouderdom is voor orkestmusici een geldig artistiek argument. Dat zit zo.

